שית שנין יתירתא סבור רבנן קמיה דרב' למימר האי שטר מאוחר הוא ניעכביה עד דמטיא זמניה ולא טריף אמר רב נחמן האי ספרא דוקנא כתביה והנך שית שנין דמלכו בעילם דאנן לא חשבינן להו הוא קחשיב [א]ליה ובזמניה כתביה דתניא ר' יוסי אומר שש שנים מלכו בעילם ואח"כ פשטה מלכותן בכל העולם כולו: מתקיף לה רב אחא בר יעקב ממאי דלמלכות יונים מנינן דלמא ליציאת מצרים מנינן ושבקיה לאלפא קמא ונקטיה אלפא בתרא והאי מאוחר הוא אמר רב נחמן בגולה אין מונין אלא למלכי יונים בלבד הוא סבר דחויי קא מדחי ליה נפק דק ואשכח דתניא בגולה אין מונין אלא למלכי יונים בלבד אמר רבינא מתניתין נמי דיקא דתנן [ב]באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים ואמרינן למלכים למאי הלכתא אמר רב חסדא לשטרות ותנן באחד בתשרי ר"ה לשנים ולשמיטין [ג]ואמרינן לשנים למאי הלכתא ואמר [ד]רב חסדא לשטרות קשיא שטרות אהדדי ומשנינן כאן למלכי ישראל כאן למלכי עובדי כוכבים למלכי עובדי כוכבים מתשרי מנינן למלכי ישראל מניסן מנינן ואנן השתא מתשרי מנינן ואי ס"ד ליציאת מצרים מנינן מניסן בעינן למימני אלא לאו ש"מ למלכי יונים מנינן ש"מ: ויום גינוסיא של מלכיהם וכו': מאי ויום גינוסיא של מלכיהם אמר רב יהודה [ה]יום שמעמידין בו עובדי כוכבים את מלכם והתניא יום גינוסיא ויום שמעמידין בו את מלכם לא קשיא הא דידיה הא דבריה [ו]ומי מוקמי מלכא בר מלכא והתני רב יוסף [1]הנה קטן נתתיך בגוים שאין מושיבין מלך בן מלך בזוי אתה מאד שאין להן לא כתב ולא לשון אלא מאי יום גינוסיא יום הלידה והתניא יום גינוסיא ויום הלידה לא קשיא הא דידיה הא דבריה והתניא יום גינוסיא שלו יום גינוסיא של בנו ויום הלידה שלו ויום הלידה של בנו אלא מאי יום גינוסיא יום שמעמידין בו מלכם ולא קשיא הא דידיה הא דבריה ואי קשיא לך דלא מוקמי מלכא בר מלכא ע"י שאלה מוקמי כגון אסוירוס בר אנטונינוס דמלך א"ל אנטונינוס לרבי בעינא דימלוך אסוירוס ברי תחותי ותתעביד טבריא קלניא ואי אימא להו חדא עבדי תרי לא עבדי אייתי גברא ארכביה אחבריה ויהב ליה יונה לעילאי [בידיה] וא"ל לתתאה אימר לעילא דלמפרח מן ידיה יונה אמר שמע מינה הכי קאמר לי את בעי מינייהו דאסוירוס ברי ימלוך תחותי ואימא ליה לאסוירוס דתעביד טבריא קלניא א"ל מצערין לי חשובי [רומאי] מעייל ליה לגינא כל יומא עקר ליה פוגלא ממשרא קמיה אמר ש"מ הכי קאמר לי את קטול חד חד מינייהו ולא תתגרה בהו בכולהו

ולימא

שית שנין יתירתא. שנה לפני ב"ד בשנה שנכתב בו ומלא בו שש שנים יותר ממניינם כגון שהיו עומדים בשנת חמש מאות למלכות יון וכו היה כתוב בשנת חמש מאות ושש שנים לוה פלוני מפלוני ופתח היה כתוב ולא היה כתוב בו שום מלכות: **מאוחר הוא.** מלוה עשה עמו טובה ומחל לו שעבוד קרקעות של שש שנים וכל מי שיקנה קרקעו בתוך שש שנים אינו מפסיד שהרי זמן מכירה קודם לזמן טריפת השטר: **ועד דמטי זמניה לא טריף.** אינו יכול לטרוף לקוחות אלא אותן שיקחו ממנו משם ואילך: **ספרא דוקנא כתביה.** מדקדק בחשבונות הוא ואינו הולך אחרינו שאין אנו מתחילין למנות לתחלת מלכות יון אלא לאחר שש שנים שמלכו בעילם והוא מונה לתחלת מלכותן ושיעבודו מיום כתיבתו הוא ומהיום והלאה יטרוף ואין כאן מחילה לפי שחמש מאות שלנו הן חמש מאות ושש לתחלתן: **ממאי.** דהאי דמנינן לשטרי לש"פ שנים קודם חורבן דעתין למלכי יון דתימא דהנך שית שני יתירתא היינו האי דאתחיל למימני מתחלת מלכותן דניחא לך למימר הכי ולא ניחא לך למימר מאוחר הוא לפי שאין דרך למחול שעבודו שמא ימכור זה כל נכסיו בתוך זמן האיחור ויפסיד את חובו: **דלמא.** בין אנן בין הא ספרא האי דמנינן לש"פ שנים קודם חורבן לאו דעתין אמלכות יון אלא ליציאת מצרים מנינן: **ושבקיה לאלפא קמא.** דמיציאת מצרים ומתחלינן למימני מתחלת אלפא בתרא והיא שנה ראשונה ליון שפשטה מלכותן בכל העולם דמיציאת מצרים ועד חורבן אלף ושפ"ח שנים ת"פ שנים עד בנין בית ראשון ות"י דבניינו הרי תת"צ ושבעים דגלות בבל ות"כ דבית שני הרי אלף וש"פ שנים ומלכות יון נמי פשטה בכל העולם ג' מאות ושמונים שנים קודם חורבן שהוא תחלת אלף שנים[ב] וכיון דדעתין איציאת מצרים ליכא למתלי הנך שית שנין אלא במחילת השעבוד ושטר מאוחר הוא: **אין מונין אלא למלכי יונים.** וכיון דלמלכות יון מנינן ואיכא למיתלי להנך שית שנין בספרא דוקנא תלינן ביה ולא תלינן ליה במחילת השעבוד שאין כל אדם עושה כן: **דיקא.** דלמלכות יון מנינן: **לשטרות.** דכל אימת דקאי מלכא מכי מטי שילהי אדר סלקא ליה שתא ונכנס ריש שתא תניינא למיכתב בשטרי: **ואנן השתא מתשרי מנינן.** כל תשרי מחדשים שתא. אלמא ולאו מניינא דידן למלכי האומות הואי ואין לך מלכות באומות מתחלת שלש מאות ושמונים שנה קודם (א) אלא מלכות יון דאי סלקא דעתך דהאי דמנינן לשלש מאות ושמונים שנה קודם חורבן דעתין איציאת מצרים מניסן בעו למימני ולחדושי שתא דקיי"ל בשמעתא קמייתא במסכת ראש השנה [ב:] דליציאת מצרים מניסן מנינן: **הא דידיה הא דבריה.** כשמעמידין בן מלך בחיי אביו להחזיקו במלוכה שמח האב ועושה אותו יום איד: **ומי מוקמי.** רומיים מלכא בר מלכא. כל הני יום אידיהן דמתני' דרומיים ניהו כדתניא לעיל [ח:] יום שתפסה בו רומי מלכות ותניא [ח.] רומי עשתה קלנדא: כתב ולשון של רומיים מאומה אחרת באה להן אחרים תקנו להן כל ספריהם[ו]: **ע"י שאלה.** נוטלין רשות מן השרים ומבקש האב מהן להעמיד בנו תחתיו: **כגון אסוירוס בן אנטונינוס דמלך.** על ידי שאלת אביו: **קלניא.** בת חורין שלא תתן מס לעולם משום דאית בה רבנן ואנטונינוס עצמו היה משמש בפני רבי כדלקמן [ע"ב] ומשום הכי היה אוהב לרבנן: **אייתי רבי גברא ארכביה וכו'.** כלומר הרכב את בנך עליך [ז]ועליך ותהא טבריא מסורה בידו: **ואימא ליה.** לבנך דליפרחה ליונה מן ידיה כלומר דליעבד טבריא קלניא להוציאה מתחת עולו:

ולימא

ספרא דוקנא כתביה. מכאן יש להכשיר שטר שדלג בו הסופר לבריאת עולם ואפילו דלג האלפים והמאות רק שכתב כך וכך לפרט שהרי בימיהם היו כותבין למלכות יונים והסופר דלגו דאי הוה כתיב בשטר בהדיא למלכות יונים מאי הוה קאמר דלמא ליציאת מצרים וכו' ואפ"ה לא אמרינן למניינא אחרינא כתביה ועד דמטי זמניה לא טריף כיון שבגולה אין מונין אלא למלכות יון אף כאן אם דלג לבריאת עולם כיון שאין אנו מונין עתה כי אם לבריאת עולם אין לחוש וגם אם דלג נמי האלפים אין לחוש מדקאמר בסמוך שבקיה לאלפא קמא ונקטיה לאלפא בתרא ויש ספרים שגורסין שבקיה לכללא ונקטיה לפרטא ור"ת עשה מעשה שכתב שטר בכך וכך לפרט ודלג האלפים וגם בריאת עולם: **שאין** להם לא כתב ולא לשון. פירש הקונטרס שנלקט לשונם מלשון אומות ותימה דהא בני ישמעאל ובני קטורה ועמון ומואב שעמדו אחר דור הפלגה מאין לא להם לשונם אם לא מאומה אחרת לכך פירש ר"י כתב לשון חשוב שהמלכים משתמשין בו כעין חכמת יונית והיינו דאמרינן במגילה (דף י: ושם) והכרתי לבבל שם ושאר שם זה לשון ומאי קאמר דהא בלשון ארמי הם מספרים ועודם משתמשין בו אלא כודאי לשון מלכות קאמר ועוי"ל כדאמר בבראשית רבה דבדור הפלגה עלה הים והציף הרבה משפחות מע' אומות וכולן עמדו מישמעאל ובני קטורה ואיכא למימר דכל הנך ירשו לשון אומה ואומה שאבדה אבל רומיים למדו לשונם מאומה אחרת: **והתניא** יום גנוסיא ויום הלידה. מהשתא בעי לאתויי ברייתא דמייתי בסמוך כולה אלא השתא מייתי מינה בקוצר ואותו שהיה מתרץ הא דידיה הא דבריה לא היה יודע הברייתא כמו שהיא בסמוך אלא מתרץ על מה שהביא המקשה עוד יש לומר דודאי ברייתא אחרת היא וממשנתינו לא היה יכול להקשות דמתניתין משתמע דמיירי בשני בני אדם שמארכת כ"כ בלשונה יום גנוסיא של מלכים ויום הלידה אבל ברייתא דקתני בה יום גנוסיא ויום הלידה משמע דלא מיירי אלא באדם אחד:

שדר

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' ה טוש"ע יו"ד סימן קמח סעיף ו:

רבינו חננאל

ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שית שנין יתירא וכו' פי' יצא שטר לפני רב נחמן שעדיין לא הגיע לחשבון הסופר למלכות יון [א] שהיה לו שנכתב ד' שנים או ה' ואמר רב נחמן כי זה הסופר שכתב שטר זה דייקנא הוא שמלכות יון משנת ג' אלפים ותמ"ב לבריאת עולם ומוסיף [שית] שנים שמלכו בעילם ואנו מניחין אלו ו' שנים ומחשבין משנת ג' תמ"ט והשטר כשר הוא: אמר רב נחמן בגולה אין מונין אלא למלכי יון בלבד ותניא [כוותיה] דרב נחמן. אמר רבינא מתני' נמי דייקא דקתני באחד בניסן ראש השנה למלכים ותנינן נמי באחד בתשרי ראש השנה למלכים ואסיק' אלא לאו ש"מ למלכות יון ש"מ: **פיס'** [יום] גינוסיא של מלכיהם פי' גנוסיא בלשון יון יום הלידה [ב] ואוקימ' אלא מאי יום גנוסיא יום שמעמידין בו את מלכם ואף על פי דלא מוקמי מלך בן מלך מיהו על ידי שאלה מוקמי כגון אנטונינוס דשאלינהו למנויי אסוירוס בריה דמלכא וקיבלו מיניה. קלוניא שלא תתן מס

א) נראה דצ"ל שהי' לו לכתוב פחות שש שנים מזה שכתב.
ב) עיין בערוך ערך גנס.

מסורת הש"ס

א) לקו. יעב"ץ, ב) ר"ה ב., ג) שם ח., ד) [שם איתא רב פפא], ה) [כפירש"י שני], ו) בע"י הגלשון במקום כפ"ד: כתב ולשון אחרים תקנו להם כל ספרי טעותם ימחק מלוכת פיטרו' והם יהודים היו: לשון הוא גרמאטיקא הוא הלשון שמדברים בו הגלחים הם פנו ועמק [ואולי צ"ל: ועמקו] בלשון ועשו להם הכל לחכמם בפני עצמם ולחלקם מעל ישראל ולא שבספרי כי לטוטתן של ישראל נתכוונו אלא מפני שאלו ישראל בגער ונדוחק מתרמיתי ישו עשו עצמם כאלו הם עמו בקדישות ולוו עליהם הכל כמפורש בספור תלית ישו, ז) יעב"ץ מחק ת"י, ח) [מקום עיין בתוספות פסחים נ. ד"ה אלא לאו].

תורה אור השלם

1. הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד: עובדיה א ב

גליון הש"ס

גמרא ומי מוקמי מלכא בר מלכא. עיין סמג לאוין אות קנח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואנן וכו' קודם חורבן אלא מלכות יון:

מוסף רש"י

ר"ה למלכים. רגילים היו למנות זמן שטרותיהם לשנות המלך משנה שעמד בה המלך, כדאמרינן במס' גיטין (פ.) מפני שלום מלכות, וקבעו חכמים אחד בניסן לתחלת שנתו, ואפילו עמד בשבט או נולד כלתה שנתו משהגיע ניסן ויתחילו למנות לו שנה שניה (ר"ה ב.). למאי הלכתא. כלומר למה הוקבע יום מיוחד למנין המלכים, אימא שעל כל מלך ומלך תתחיל שנתו מיום שעמד בו (שם). לשטרות. להבחין איזה שטר חוב מוקדם למלוה ואיזה מאוחר (שם). ולשמיטין. משנכנס תשרי אסור לחרוש ולזרוע מן התורה (שם).